

ממה יתקון מוקפנא!

بقلم نضال

כנסא מתיאט נעיש פי مجتمع يقوقعنا في زوايا مغلقة، لا مكان لنا فيها للتعبير الصريح عن خواترنا وهوياتنا، وكفلسطينيات مواطنات في دولة لاتعتبرنا جزءا من خطها السياسي-الوطني، نجد أنفسنا مهمشات ومغتربات في حيزنا ومحيطنا العام والخاص. من الصعب الحصول على تعاطف فلسطيني نسوي عام - طبعا هنالك دعم من عده مؤسسات نسوية لكنها وللأسف أقلية. كما وأنه من الصعب الحصول على شرعية من المجتمع الفلسطيني الأبوي بشكل عام، ناهيك عن كوننا فئة وطنية مهمشة لا يوجد لنا جسم وهيئة تنظيمية-سياسية على استعداد للدفاع عنا. كوننا موجودات اليوم في هذا المكان يحتم علينا الأمر أن نباشر بعمل تحريري المركب من بلورة خطاب يدمج مناهضة جميع الإضطهادات التي نعاني منها لأنها هي نفسها التي تميزنا كقناة غير «عادية» في المجتمع والدولة.

لقد ترعرعنا في مجتمع ذات هوية مميزة عن المجتمع الإسرائيلي الغربي منه (أوروبي الأصل) والمتغرب منه (كاليهود من أصل شرقي). لا يقتصر إختلاف هويتنا عن المجتمع الإسرائيلي على البعد الثقافي فقط إنما أيضا في البعد التراتبي. فقد صاغ المجتمع الإسرائيلي تركيبة هويته بنقيض كل ما هو عربي أو فلسطيني. وحين باشر بتبني مركبات ثقافية عربية أعطاهها الصفة الإسرائيلية (كالمأكولات العربية). فمثلا الهوية النسوية في الخطاب الإسرائيلي النسوي صيغت وكأنها هوية حتميا مناقضة للثقافة العربية الشرقية أو الإسلامية: «مستحيل أن تكون المرأة العربية نسوية ونشيطة في حركة تحرير وطنية، لأن هذه الحركات رافضة لها!» أو مقولات أخرى ك«هنالك تناقض كبير بين الهوية العربية والهوية المثلية! بينما الهوية اليهودية-الإسرائيلية هي مرحبة لحرية الرأي!»! والخ...

كل هذا الأفكار تتبع من نظرة فوقية بناها وتبناها المجتمع الإسرائيلي و وذوتها الفلسطيني. فكتيرا ما تكون نظرنا لأنفسنا مبنية من كيفية يفكر المجتمع الإسرائيلي عنا. فنبدو أحيانا على تحفظ من كسر الأفكار المسبقة الإسرائيلية عنا لكي لا نبدا شواذ عن القاعدة الصلبة التي بناها عنا المجتمع الإسرائيلي. فكسرها يُعقد المسألة، يتحدى تسلسل منطقي مفهوم ضمنا لفئة مسيطرة إجتماعيا. لكي لا يكن حديثي «في الهواء» كما يقولون سأعطي مثل. عندما كنت في الثالثة عشر من عمري ذهبت أنا وأمي الي دكان ملابس إسرائيلي. إخترت قياس فستانا قصير- فوق الركبة. قستته وأعجبني. وعندما قررت شراءه نظرت الي البائعة الإسرائيلية وقالت بالعبرية: «هل يُسمح لكن لبس القصير في مجتمعك؟!». طبعا إشترينا الفستان وكما يُقال في العربية العامية: «أكلت بَهْدله» من أمي بقولها: «شايه شو قالتك المرأه!» ولا أذكر تفاصيل النقاش. بدلا من الرد علي البائعة والنقاش معها، فضلت أمي توبيخي نيابة عن البائعة. رغبة أمي وأمهات أخريات في الحفاظ على السر بتوتر والتصرف بحذر خشية أعين مهذبة أبوية وإسرائيلية هي إشارة قويه لكيفية تصور نفسنا كمجتمع. فهنا أنا كسرت ولو للحظة فكرة المجتمع اليهودي اللذي علمني بعلامة سوداء بأني متمرده على ما هو ظن انها قوانين مجتمعي أنا (وطبعا من صور أمي في السبعينيات تثبت أن اللبس القصير لم يقتصر على جيلنا «الصاعد والمتمرد»).

كوننا مثليات نحن نقف أمام تجارب مشابهة لتجربة ال«فستان». فتصريحات المجتمع الإسرائيلي عن ما هي حدود ثقافتنا وتكرار هذه التصريحات وكأنها حقيقة تُبلور صورة ثابتة و«مجمدة» عنا. هذه الصوره غير قابلة للتغير وهذا بدوره يحول أي تغير في الصوره الي نضال مزدوج بين تغيير آراء مجتمع مُسيطر عن مجتمع مقموع وبين تغيير أفكار المجتمع المقموع عن صورته لنفسه التي كثيرا ما نسخها عن المجتمع المُسيطر عليه. فالقصة متشابهة لكنها ليست بمعقدة في حالة استطعنا تحليل عوامل القوى المتفاعلة في هذه التجارب.

نضالنا كنساء مثليات فلسطينيات ينبثق من موقعنا وموقفنا أمام وخلف مجتمعنا الأبوي المُعنف ومواطنتنا في دولة إستعمارية. موقفنا هو كياننا لا ينبثق من فراغ أو غياب سياق، لهذا عملنا في أصوات يحتم علينا أن نتخذ دائما موقف سياسي، إجتماعي ناقد وبناء.

١٣ تشرين الثاني، ٠٩

* الكاتبة عضوه بمجموعة أصوات - نساء مثليات فلسطينيات

دبر המערכת - שפה

יום שפת האם הבין-לאומי הוכרז ב-1999 בוועידה הכללית ה-30 של ארגון אונסקו. בוועידה החליטו לציין ב-21 בפברואר לרגל "יום קדושי השפה", "Language Martyrs Day", המתקיים בבנגלה-דש מדי שנה בשנה לזכר תשעה צעירים שקיפדו את חייהם ביום זה בשנת 1952 במאבק להכרה בשפת הבנגלה, שפת אמם, כשפה הרשמית במה שהייתה אז פקיסטן. בעולם ידועות היום כ-6000 שפות מדוברות המוגדרות כשפת אם, מחציתן בסכנת הכחדה.

מה יש ב"שפת אם" המניע אנשים להקריב את חייהם כדי לשמר אותה? שפת אם היא אחד הרכיבים החשובים בזהותנו - האישית והלאומית כאחד. השפה מאפשרת לנו להביע את עולמנו הפנימי ובה-בעת היא מעצבת אותו ומשפיעה עליו. שפת האם משייכת אותנו לקולקטיב הדובר את אותה שפה ונוקט את התחביר, הדקדוק, המילים והמושגים המוכרים לנו. אך יש לשאול: האם השימוש בשפה אכן מאפשר תקשורת? האם אין בשפה יותר מהמפריד מאשר מהמאחד? אפילו מילה יכולה להוות סלע מחלוקת נפיץ, למשל "נכבה". לאחר המפגש הראשון עם המרצה ושפת הגוף, השפה משלנו מגדירה לאחרים (ולנו) מנין באנו, לאן אנחנו שייכות, ויתרה מזאת - לאן אין אנחנו משתייכות. העברית, שמלכתחילה הביטוי של הסתמי בה, כלומר של הכללי והמכליל, הוא במין דקדוקי זכר (למשל, "אומרים ש..."), מציבה לנו אפשרות בחירה הצהרתית כשאנו נוקטות לשון נקבה כדי להגדיר את ה"אנחנו".

בחרנו לציין בדף זה את יום שפת האם הבין-לאומי כדי לדון בשפה כמעצבת זהות בחברה רבת פנים, תרבויות ולאומים כישראל. בשל כך החלטנו הפעם להפוך את הסדר ולפרסם את הכתבות בערבית בתחילת דף המידע, משל "נאה דורשת, נאה מקיימת".

כמו כן, כבכל סוף שנה אנו מפרסמות את רשימת הנשים שנרצחו בשנה שחלפה, ולצערונו מדובר כבר במסורת. העולם כמנהגו נוהג, ואנחנו פה כדי לומר - לא עוד!

אסנת להט.

קו חירום לקורבנות סחר בנשים

Информация, помощь и поддержка
женщинам, пострадавшим
от сексуальной эксплуатации и торговли

24

054-3008036

* שימו לב כי חלק מהאירועים מפוזרים על פני דף המידע

על "אישה שידעה לאהוב. גברים, נשים, ילדים, אדמה"

לפני שנה, ב-22.11.08, הלכה לעולמה חנה שם טוב, בגיל 81.

הזיכרון הכי נעים שלי מחנה הוא קולה כשהייתה אומרת בטלפון "ילדתי" וצוחקת. על מותה למדתי זמן מה אחרי שנפטרה. בחודשים האחרונים לחייה הייתי עסוקה במאבקי ההישרדות שלי. ידעתי שחנה רוצה להעביר אלי את כל מסמכי מרד ואדי סאליב שהיו אצלה, ולא התפנית לבוא לקחת. אני, לא כמו חנה, לא כל כך טובה בפרידות, והרי לבוא לקחת ארגזים זה להגיד שלום, לתמיד.

חנה נולדה בגרמניה ב-1927, והגיעה לתל אביב כילדה. עבורה המרד הערבי היה האירוע שבמהלכו נעלם מוכר הנקינקים מהשוק, ועימו הנעימות והנדיבות בה נתן מידי שבוע לאימה שקית עם שאריות נקינקים יקרים "בשביל הילדה" הרזה. כל חייה עסקה ברדיפה אחר צדק ובמשך שנים, עד לעזיבתה את המפלגה, מצאה בתנועה הקומוניסטית מסגרת לתפישותיה.

ב-1959, ככתבת בעיתון המפלגה "קול העם" סיקרה את התקוממות ואדי סאליב. היא ישבה לאורך כל דיוני המשפט שבו הועמדו לדין דוד בן הרוש, נפתלי סבג, חיים ממון ויוסף שם טוב, לו נישאה לימים וממנו נפרדה לאחר שנים. דיווחיה מבית המשפט היו בעלי חשיבות עצומה משום שנעדרו את ההטיות הגזעניות שאפיינו אנשי תקשורת אחרים.

בין המסמכים החשובים שהיו שמורים אצלה היה גם כתב היד של מצע מפלגת "ליכוד עולי צפון אפריקה" שרצה לבחירות בנובמבר 1959, והגיעה קרוב לאחוז החסימה. את המסמך, שנכתב בכלא, שמרה חנה שכן הכירה בחשיבותו כבר אז. גדי אלגזי פרסם ב"עוקץ" את המצע שהראה כי מהומות ואדי סאליב לא היו, כפי שטענו השלטונות, הפרות סדר של פורעי חוק שיכורים, אלא התקוממות של אנשים פוליטיים, בעלי תביעות פוליטיות. בין השאר קרא המסמך ל"חופש הכלל והפרט, חופש העיתונות, חופש הדת", ל"ביטוח בריאות ממלכתי", "חיסול ההפליה" ו"חיסול הממשל הצבאי".

בשנה האחרונה לחייה הייתה חנה עסוקה בכתיבת ספר אוטוביוגרפי, שמידי פעם זכיתי לראות חלקים ממנו ולדון איתה עליהם. היא סיפרה את סיפור אהבתה הגדולה למי שכינתה בכתיבה עדנאן. לא הייתה כל מבוכה באופן בו תיארה כמה אהבה אותו. עבורה אהבה מעולם לא הייתה חולשה. היא אהבה בפשטות ובלי חשש. את עדנאן הכירה במהלך הפעילות במפלגה נגד הממשל הצבאי, ובאהבתה אליו גולמו כל הכאבים של החיים המשותפים, המסוכסכים בארץ הזאת. היא פרסמה באתר הגדה השמאלית את הדברים הבאים:

"האם בכלל תפשה [...] את האבסורד שבסיטואציה [...] יושבים להם שם [במגדל], בבית ערבי שדייריו גורשו, עולים חדשים [...] מספרים את מצוקותיהם, לו, לאיש שגורש מביתו, מעירו ביסאן, הגיע כפליט לנצרת ועכשיו הוגלה לכאן."

חנה אהבה לאהוב צעירים, והתעדכנה תמיד במציאות היומיומית. בקטע אחר שפרסמה כתבה:

"בזמן האחרון אהבה להקשיב לראפרים הצעירים [...] היה בהם, בחלקם, משב-רוח רענן מול הטריאלאי וטראלאלה של נעמי שמר, למשל, שעלה לה יותר ויותר על העצבים."

תודו שהיא מקסימה.

היא הלכה לעולמה פחות אופטימית מהתקופה שבילתה בו, והביעה לעתים קרובות את ייאושה מהאלימות והשנאה.

אבל אני לא רוצה לסיים את ה"רפרטויה" הזו, כפי שקראה חנה לפרסומיה העיתונאיים, בייאוש. חנה הייתה אישה שידעה לאהוב. גברים, נשים, ילדים, אדמה. היא אהבה את החיים ופעלה בתוכם בענווה. מעולם לא הייתה עסוקה בהאדרת שמה, ולעשות למען הכלל היה עבורה אורח חיים ולא קריירה. האם במציאות שלנו היום עדיין אפשר לחיות כך? אולי. מה שנעשה מאוד ברור מהכרות איתה, הוא שהמציאות תמיד מאפשרת לנו להיות נדיבים כלפי הזולת, לאהוב בתום, בלי פחד, גם אישית וגם פוליטית. וזו מתנה שאני רוצה לקחת ממך חנה, שכל כך בא לי שתקראי לי "ילדתי" עוד פעם אחת אחרונה.

ליכוד, חנה היקרה, כן ירבו כמוך בארץ.

יאלי

מכתב מכאן

על מה אנחנו מדברות בבית? עם מי אנחנו מדברות על מה? רבות מאיתנו נוהגות לא לשתף בני/בנות משפחה בשיחות על ענייני פמיניזם או על ענייני פוליטיקה. למה לנו ויכוחים ומריבות עם בני משפחה? ביום חמישי הייתי בכנס של נציבות נשים שלום. זוהי קבוצה של נשים יהודיות ופלסטיניות מכאן ומהשטחים אשר עובדת בשיתוף פעולה עם נשים מרחבי העולם במטרה לגרום לשינוי של שלום במדיניות של ישראל, תוך שיתוף של נשים בתהליכי קבלת ההחלטות. החלטת האו"ם 1325! זוכרות! אשה לאשה הובילה פרויקט דומה בתחילת האלף הזה... יש לנו אפילו ספר עם שמות של נשים שאנחנו סבורות שהיו יכולות לנהל משא ומתן מוצלח יותר ואמיתי יותר מוז שאיננו מנוהלת כבר 9 שנים. הנציבות ערכה 13 מפגשים עם נשים בכל רחבי הארץ, אחד מהם התקיים גם באשה לאשה. בשימועים הללו יכלו נשים להפליג בדמיון ולדון במהות השלום שהיו חפצות בו. זה לא היה קל. אולי שכחנו מה הוא השלום ומה דמותו? אולי רובנו כבר שטופות דברי מלחמה ושנאה כך שאיננו מסוגלות לדמיין חיים אחרים. את הדיון בנושא הובילה נורית חגאי, פעילה חברתית-מזרחית, אשר שיתפה בתחושות שלה המשתקות אותה מלדבר ולשתף את בני המשפחה בדעות הפוליטיות שלה המנסות להציע דרך חדשה לשלום. אחת הדוברות בפאנל, שהשתתפה בשימוע שהיה בנצרת, סוזאן זועבי, מיינשים נגד אלימות, סיפרה את החוויה ההפוכה שלה. דווקא אנחנו, היא אמרה, נשים (וגברים) ערביים, נמנעים/ות מלדבר על פוליטיקה במרחב הציבורי שהוא לעיתים קרובות יהודי ועוני ומדברות/ים על פוליטיקה בתוך הבית שהוא המקום הפוליטי המשותף והמקבל. למילים ולשפה אין ערך מוחלט. הן משתנות בהתאם לנסיבות ולמשתתפים/ות בשיחה. האם נשים מדברות אחרת? האם יש לנו, ויכולה להיות לנו פוליטיקה אחרת? כנראה לא סתם כך מפני שאנחנו נשים, אלא בגלל הדרך הארוכה שכל אחת מאיתנו עושה ועשתה כדי לעבור לשפה חדשה. הפמיניזם עצמו דורש מילים חדשות או צירופי מילים שונים כדי שנוכל לדבר אותו. מילים שראות אחרת. שיכולות לדמיין מציאות אחרת ואולי גם לעשות משהו כדי ליצור אותה. כדאי לשים לב למילים ולהקשר שבו אנחנו אומרות אותן. גם מילים מייצרות מציאות.

חנה ספרן

עוד לא הצטרפת לרשימת התפוצה בדואר האלקטרוני?!

הודעות על פעילות שוטפת, הפגנות, אירועים ומפגשים ב"אשה לאשה", הרצאות, קורסים, מסיבות, עצומות, הצעות עבודה, קטעי עיתונות משמחים ומרגיזים ועוד המון הפתעות.

שלחי מייל ל: ishahfc@netvision.net.il

אשה לאשה באינטרנט: www.isha.org.il

אנו בפרויקט נשים וטכנולוגיות רפואיות שמחות לבשר על פרסום הדוח:

"דפו פרוורה - אמצעי למניעת הריון הניתן באמצעות זריקה",

על מדיניות השימוש בקרב נשות הקהילה האתיופית בישראל.

את הדוח ניתן לקבל במשרד של "אשה לאשה"

או באתרנו: www.isha.org.il

שפה וממשות / מאת ננה בר

היה הרצון הזה, הנוקב, להעביר אמירה ששפת סימנים וחרשות הן תרבות ושפה ככל שפה. אבל בשביל להדהד את המילים האלה החוצה, הייתי צריכה להיאחז בהן, כשם שמחזיקים יד של אם בשעת מצוקה, לא משחררים ולא מרפים. וכל הזמן הזה זכרונות ילדות ונערות מתבהרים ברזולוציה גבוהה, והתבוננתי בהם חדה ומכוונת. כי ידעתי שילד וילדה חרשים ללא שפה הם גם ילדים עניים, שלא צריך לתקן אותם. רק ללמדם את שפת הסימנים, את הקרוא וכתוב ככולם. כשיש לך גם שפה לבטא בה עולמות, אפשר לממש חירות.

נוסף על שפת הסימנים אדבר גם על הסגנון, על יצירתו של הסגנון ועל מניע קיומו- את הדיבור הקיומי דרך הסגנון. עד היום מדברים על מילות קישור, על מילות יחס, ועל עברית תיקנית. אולם בני לבין העברית רומן טעון, סבוך, סיפור של אהבה ושנאה. לנרטיב יש הרבה כבוד, למרות הדיאלוג הדיסוננטי הזה שאני מנהלת איתו שנים- על מה אני לא מדברת עמו: על הפוליטיקה של הזהות, על אני כאישה בעולם בעל שפה פטריארכלית, על ההומניות, ועל הפרטי והציבורי. על האתוס התרבותי ציוני-ישראלי של החברה שלא חדר את העור שלי, אתוס שלא נראה מעולם ולא היה נגיש, משום שהאתוס הזה נשמע וכולם שמעו אותו, פרט לי ולחבריי שלא שמעו. מול כל האתוס והתפיסות השונות עמדתי אני כילדה דוברת שפה עשירה אך בעלת ידע מדולל (כי מה היא צריכה לדעת הכל), לא מעורבת ולא מבקרת. ידעתי שרציתי, לא ידעתי מה. בסיום לימודי בתיכון, הבנתי שילדים הם הקבוצה הכי חלשה ומוחלשת מכל היבט שהוא. אין אף ילד בעמדת כח, לעומת המבוגרים. אז פיתחתי דרך הדיבור את הכוח. הדיבור משקף את הרקמות, את המחשבה, את העמדה הפוליטית ביחס למקומות בחיי.

בלית ברירה פרמתי את רשת המינוחים של החברה, מינוחים שכיוונו אותי משחר ילדותי. זה היה מסע (או הטריפ של חיי) שהתאפשר בזכות השפה, שפת הסימנים והסגנון הפרטי. זו היתה מחאה שהדהדה אל תוכי ואל תוכה ישנתי. כך יכלתי באמת לישון, לקבל מזון וביטחון, לחשוב, ללכת, להרגיש את העור שלי בעולם שלא תמיד נראה. פעם רונית מטלון אמרה לי, תכתבי את עצמך. וכך עשיתי. כתיבה היא שכבת עור.

הפלתי מעלי את מילות הקישור ואת מילות היחס, את חוקי הלשון ואת כללי הדקדוק והחזרות אותם אלי בדרכי, מאוחר יותר. בדרך מפוייסת ומשוחחרת.

חן למפרט, בספרו על החינוך הרדיקלי מדבר על האמפתיה הרדיקלית. ואני חשבת, איך ולמה הגענו לחמלה רדיקלית? האם באמת אפשר לאבד ולמוסס חמלה וסולידריות, ולמה לשים את החמלה האוהבת "רדיקלית"? העוצמה הזו של המילה, הווליום שלה נשמע לי בהתחלה מופרזים מדי. אבל הוא אולי קצת מודאג כמוני וכמוכם. אולי לזה הוא התכוון. לאפשר את הסולידריות דרך ההבנה, דרך הקשב לאדם. למילים. לדיבור הפרטי. לא לדיבור המוכלל, הצנפן והעמוס עד לקריסה, אלא להסתכל לילדים בעיניים אמפתיות גם כשלא יכולים לדבר בשפה שלהם. כי המבט האמפתי ההוא הוא תחילת השפה האנושית.

"שפת סימנים היא שפה אנושית" (מתוך הסרט של ריאן קומרסון "כוח ואידיאולוגיה")

כשהייתי ילדה תמיד אמרו לי שלדבר זה מאוד, אבל מאוד חשוב. דיבור אוראלי, ורבל, העיקר שתשמיעי קול, אפילו ציוץ צווחני. ברגע שתשמיעי קול סימן שהבראת, השיקום הצליתי, והנחת, שנעדרה מהבית המשפחתי, שבה ושורה בה בגאות מתמשכת. ההורים חווים לידה מחודשת, ואני חשבתי לתומי שהצלחתי לשבט את דמותי, והפעם זו דמות מדברת ומדברת. למרות שאני דווקא דיברתי די הרבה, בשפת סימנים. "שפה ללא קול היא לא שפה", כך חשבו אנשי ההוראה-לנוכח הקול המופק מגרוני, חייכו בזיחוחות לא מובנות. זרמו לעברי אמירות כגון: "לדבר בשפת סימנים זו לא ממש פעולה קוגניטיבית, תרבותית וחברתית, היא למעשה רק פעולה נלווית, היא "רמפה" לשפה העברית, היא שפת עזר זמנית המיועדת כפונקציה לשמש כלי חינוכי מטפח ומתקן". בספירה הזו הבנתי שאת "הקביים" האלה צריך לזרוק ומה, אחרת לא יוצאים מ"השיקום", ונתקעים בתחום הביניים הנצחי של הבינוניות, של השונות שנקראת חרשות ושפת סימנים.

עוד הרבה לפני שהגעתי למרד הנעורים כקלישאה חיה ובוטעת, המרד היה לי אח ורע בעולם של "יתמות" משפה בימי הילדות. החלטתי שאם לא תהיה לי אוטונומיה דרך השפה, אז לפחות שתהיה לי טריטוריה- המרד היה כביטוי ממשי ומכוון, דרכו יכולתי לסמן את העצמיות ואת הדרך בעולם. אפילו לקלקל לאבא את מצב הרוח על זה שהוא לא באמת שותף למטלות הבית, ושיש לו ציפיה פטריארכלית שאמא צריכה למלא, כמו לשים את המנה במשבת השולחן של אבא אחרי העבודה, נחשב לסימון בסלע.

גם בדת (כן, נוסף על כל "הצרות" נולדתי למשפחה דתיה) היתה מרידה שיטתית. הייתי צריכה לערער על הכל. אז הבנתי שאני רוצה לערער על כל השפות, על התבניות, גם על השפה של "ההם" שלא אפשרו את הדיבור בשפה שלי, הן כאדם חרש, הן כילדה, נערה ואישה משוחררת, והן כאדם בעל שם פרטי. יחד עם זאת, למרד אין קשר סיבתי מהותי להיותי אדם חרש משולל שפה, אך אין לי ספק שהיעדר השפה העמיק והעצים את המרד. צריך להימנע מפסיכולוגיזציה של הנרטיב האישי. גם השימוש בשפת הפסיכולוגיה, בחלקו, עשה עוול לילדים חרשים, אבל זה כבר סיפור בלחות לימים קודרים או שמחים יותר.

זכור לי שקנאה היתה הרגש המניע בילדותי, לא קנאה מהסוג המעוות והמנוון, אלא קנאה אמיצה. היו לי חברים שחזרו לבית שבו דברו בשפת סימנים, דברו מרחבית, שוטפת וקולחת. עשירה, חותכת ותנועתית. זו היתה התנועה הראשונה של המחשבה- רציתי להיוולד להורים דוברי שפת סימנים על כל היואנסים שבה, אשר צוחקים ומשוחחים עם ילדיהם בשפת הסימנים. חזרתי מבתיים לבית הוריי בתחושה של חוסר אוניס, שרויה בעוני מעיק, כי ראיתי בחבריי ילדים עשירים להורים חרשים (גם ייסורי אשמה על הקנאה ההיא כרסמו). למרות שבבית שלי שבעתי מאהבה עיקשת ומהערצתם של הוריי. הם עודדו בדרכם השקטה, ויצרו בשבילי בעיה קטנה- איך אפשר למרוד ובמה מורדים אם נותנים לך למרוד ולשנות. למעשה זה היווה כוח למרוד בסביבה אחרת. לאט לאט, הודות לאהבה ההיא מהוריי והאמונה בערך שלי כילדה חרשת, מערכת התפיסות "המקובלות", מערך הידע השיקומי שהשליך על החינוך, הדעות והאמונות של החברה נסדקו. עד היום אני חושבת שמשוהו באכזבה הפתולוגית הזו, המסרבת לרחמים אך הטוענת להכרה, מצד הוריי כעולים חדשים מגרוזיה בישראל של אמצע שנות השבעים, בתוך מילייה שלא קבלה אותם בוועות פתוחות, לחלל לתוכם.

החרדה המשותפת למציאות פטרונית והחיבור העמוק ביני לבין הוריי, ולאחיי הגדולים השרישו את הקשר הבלתי ניתן להתרה. אל המרד המסופף הזה הצטרפו גם סבא, סבתא, הצלם ביז ו, הדודים והדודות, בנוותיהם ובניהן. גם החבורה החרשת היתה לצידך, זו שהבינה לעומק ולרוחב את המקומות האלה, גם את הקנאה והצורך לדיבור בשפת סימנים בבית, הם החברים לאוריינטציה של שפת הסימנים. כי החוויות האישיות והייחודיות, החוויות של ההדרה, של שלילת השפה, הן חוויות מעצבות, הן חלק מהנרטיב האישי של כל אחד. ידענו גם שמעל הכל, מעל הציורי הקטגורי, מעל הדין התרבותי המוכלל הזה, כל אחד ואחת חווה את זה אחרת ובדרכו. בעצם גדלתי ככה, רעבה לקיום ממשי דרך ההכרה. הבנתי שרק אנוחו כילדים נצטרך להכיר בעצמנו, לגור בכוח את הקיום שלנו. המשכנו לדבר בשפת סימנים. במבט לאחור, שם דרך השפה, לא שרק דברנו, גם יצרנו ערך חברתי-פוליטי. מאוחר יותר עשיתי עוד תנועה- נטשתי את המילייה הזו שלא הכיל אותי, והפכתי אותו לאחר, כפי שכך הייתי עבורו.

יוגה לנשים בבית הקואליציה:

ימי שני ב- 20:00, יומי שישי ב- 9:00

150 ₪ לפעם בשבוע

מספר המקומות מוגבל

לפרטים נוספים פנו לשמרת: 050-5789166

یوجا للنساء في مركز الائتلاف النسوي حيفا:

أيام الاثنین الساعة 20:00 وأيام الجمعة الساعة 9:00 صباحا

150 شاقل لمرّة في الأسبوع

عدد الأماكن محدود

لتفاصيل إضافية، توجهوا لشيمرت: 050-5789166

מערכת:

אסנת להט, מיקי, טל מטלון, אמל זיאדה וסלבה גרינברג

עיצוב גרפי: יורדן דותן www.jordandotan.com

קולקטיב

יום ראשון, 31.1.10, בשעה 20:00

יום ראשון, 28.2.10, בשעה 20:00

יום חמישי, 25.3.10, בשעה 20:00

קולקטיב

יום ראשון, 31.1.10, בשעה 20:00

יום ראשון, 28.2.10, בשעה 20:00

יום חמישי, 25.3.10, בשעה 20:00

נסאء اللواتي قُتلن في اسرائيل في- 2009

נשים שנרצחו בישראל ב-2009

- 12/01/09 اسم المرأة لم يُعلن. 20 عاماً، قُلت في 2009، قُتل على يد أخيها ابن ال 15 عام.
- 12/01/09 שם האשה לא פורסם, בת 20, קלאנסווה, נרצחה ע"י אחיה בן ה-15
- 24/01/09 اسم المرأة لم يُعلن. 25 عاماً، القدس، قُتل على يد زوجها ابن ال 31 عام.
- 16/01/09 שם האשה לא פורסם, בת 25, ירושלים, נרצחה ע"י בעלה בן 31
- 24/01/09 سمر أبو جمعة، 20 عاماً، أشكلون، الظاهر انها قُتل على يد أخ طليقها.
- 24/01/09 סאמר אבו ג'ומעא, בת 20, אשקלון, נרצחה כנראה ע"י אחיו של הגרוש שלה
- 27/03/09 أليانورة جولدشتين, 32 عاماً، أشدود، قُتل على يد شريك حياتها للأبد.
- 27/03/09 אליאונורה גולדשטיין, בת 32, אשדוד, נרצחה ע"י אילן פאסי, בן זוגה לחיים
- 13/04/09 مرجريتا كيريلوف, 58 عاماً، تل أبيب، قُتل على يد ابنها ألكساندر كيريلوف.
- 13/04/09 מרגריטה קירילוב, בת 58, תל-אביב, נרצחה ע"י בנה אלכסנדר קירילוב
- 22/05/09 ليال نجم، 32 عاماً، بيت جن، قُتل على يد أبيها عصام نجم.
- 22/05/09 ליאל ניג'ם, בת 32, בית ג'אן, נרצחה ע"י אביה עיסאם ניג'ם
- 05/06/09 ريفاط بحبظ، 35 عاماً، بيسان، قُتل على يد زوجها اسحاق بحبظ.
- 05/06/09 רויפאל בוחבוט, בת 35, בית שאן, נרצחה ע"י בעלה יצחק בוחבוט
- 27/03/09 يباتريس رودوف، 61 عاماً، رمات جان، الظاهر أنا قُتل على يد شريك حياتها للابد ايلي فاحيما.
- 27/03/09 ביאטריס רוזוב, בת 61, רמת גן, נרצחה כנראה ע"י בן זוגה לחיים אלי פחימה
- 27/03/09 وانته دينيس رودوف، 35 عاماً، رمات جان، الظاهر أيضاً أنها قُتل على يد ايلي فاحيما.
- 27/03/09 דניס רוזוב, בת 35, רמת גן, נרצחה כנראה גם ע"י אלי פחימה
- 07/10/09 هداسه كوخافي، 70 عاماً، رحوفوت، قُتل على يد زوجها منحم كوخافي 76 عام.
- 07/10/09 הדסה כוכבי, בת 70, רחובות, נרצחה ע"י בעלה מנחם כוכבי, בן 76
- 09/10/09 ايرينا مرجولس، 59 عاماً، رعنانا، الظاهر أنها قُتل على يد ابنها يوفاف الجواتي 26 عام.
- 09/10/09 אריאנה מרגוליס, בת 59, רעננה, נרצחה כנראה ע"י בנה יובב אלגואטי בן 26
- 20/10/09 أورلي طمسجو، بسنواتها الثلاثين، נתانيا، قُتل على يد زوجها.
- 20/10/09 אורלי טמסגו, שנות ה-30, נתניה, נרצחה ע"י בעלה.
- 01/11/09 اسمها غير معروف، يركا، قُتل على يد زوجها.
- 01/11/09 לא ידוע שם האשה, ירכא, נרצחה ע"י בעלה

העולם שלנו, החיים, המשמעות וחוסר המשמעות. אני חושבת לעצמי כמה זמן מחיינו אנחנו משקיעות בלהשמיע מילים, באיזו קלות אנחנו משחררות אותן, באיזה חוסר אחריות אנחנו משחררות אותן, מתקשות לראות את קורבנות המילים, את המרוויחות מהמילים, מי מאיתנו קל לה יותר עם מילים, מי מתקשה?

ואני רוצה עולם עם פחות מילים. יש שאמרו "הדיבור הוא ללא ספק ערוץ התקשורת הכי מעורר רחמים ופרימיטיבי שהיה אי פעם". מרבית העולם והחיים שלנו הם מילים. איפה הייתי כשלימדו ערוצי תקשורת אחרים: מה עשיתי באותו זמן?

קרב לודאי שהייתי עסוקה בויכוח קולני עמוס במילים: ניח למשל שהיה לי שק אחד גדול של מילים שצריך להספיק לכל החיים. כשהוא מתרוקן, נגמרות לי המילים. מה הייתי עושה אז? בוררת מילים: מתכוונת יותר למה שאני אומרת: חושבת הרבה לפני שאני מדברת: לוקחת אחריות על מה שאני אומרת ומנסחת את דברי בבהירות לשומעות, משתמשת במילים מובנות: לא עסוקה בלתקן את האחרת (חבל לבזבז את שלי בשביל מישהי אחרת), ואלי מוצאת דרך אחרת לתקשר.

לא מכירה שפה אחרת של תקשורת, אבל אולי, רק לקצת, ניקח יותר אחריות על המילים ונשחרר אותן פחות בקלות.

הרהורים על מילים

נינה מזרחי

מילים!

שקט! לא רוצה מילים!
לא רוצה אותן באשכנזית
לא רוצה אותן בערבית
לא רוצה אותן מגברים
לא רוצה אותן מנשים
לא רוצה אותן מתחכמות
לא רוצה אותן פשוטות ונוגעות
לא רוצה אותן מתארות
לא רוצה אותן משקפות
לא רוצה אותן מסבירות
לא רוצה אותן נוזפות
לא רוצה אותן פוגעות
לא רוצה אותן מלטפות
לא רוצה אותן מתנשאות
לא רוצה אותן מצטדקות
רוצה שקט מהמילים

אבל פוחדת מהשקט! לא באמת יודעת לחיות בעולם הזה בלי מילים. הן מרגיעות אותי, מסדרות אותי, ממקמות אותי, נותנות לי תחושה של שליטה.

כל כך הרבה מילים יש בעולם, מילים יוצרות מהפכות, מילים מגלות לנו ידע (לא לכולן), מילים מזמינות אותנו, מרחיקות אותנו, מגלות לנו, מסתירות מאיתנו, מאפשרות לנו, מגבילות אותנו, מטפחות אותנו ומנמיכות אותנו, מרחיבות ומצמצמות אותנו, מילים הן

סדרת סקס לסבי ופמיניזם בהנחיה עצמית:

سلسلة لقاءات حول الجنس المثلي والنسوية بتيسير المجموعة:

לסביות ודימוי גוף

בהנחיית דנית גופר

יום שלישי, 16.1.10, בשעה 20:00

مثلية والتصوير الذاتي للجسم

תיסיר דאניט צופר

יום الثلاثاء، 16/1/10 الساعة 20:00

מבט אינטימי אל תוך סקס לא פמיניסטי

בהנחיית תלמה בר-דין

יום שלישי, 23.2.10, בשעה 20:00

نظرة حميمية على الجنس الغير نسوي

תיסיר תלמה בר-דין

יום الثلاثاء، 23/2/10 الساعة 20:00

פולי-אורגזמה...

בהנחיית ארנה מרי-אש

יום שלישי, 23.3.10, בשעה 20:00

تعددية النشوات

תיסיר אורנה מרי-איש

יום الثلاثاء، 23/3/10 الساعة 20:00

קבוצה בהנחיה עצמית

"אני מזדקנת"

הקבוצה היא רב גילית ומתאימה לכל אשה הרוצה לחלוק מחשבות ורגשות בנושא.

יתקימו 8 פגישות לאורך השנה בבית "אשה לאשה", כל מפגש בן שעתיים. מפגש ראשון יערך בסימן דיאלוג בין דורי. במפגש זה ייקבעו הנושא והמנחה לפגישה הבאה.

מפגש I: יום רביעי, 13.1.10, בשעה 20:00

מפגש II: יום רביעי, 10.2.10, בשעה 20:00

مجموعة بتيسير المشتركات

"עם בְּחִייר"

المجموعة متعددة الأجيال وتناسب كل امرأة ترغب بالمشاركة بالا أفكارها ومشاعرها حول الموضوع. المجموعة ستقيم 8 لقاءات خلال السنة في بيت "امرأة لامرأة"، مدة اللقاء ساعتين. اللقاء الأول سيكون نوع من الحوار بين الأجيال. في هذا اللقاء سيقدر موضوع اللقاء التالي ومن ستيسره.

اللقاء الأول: يوم الأربعاء، 10/1/13 الساعة 20:00

اللقاء الثاني: يوم الأربعاء، 10/2/10 الساعة 20:00

שיח פתוח לרגל פרסום חוברת המסכמת את פעילות השנה האחרונה במאבק נגד הגזענות

האם ניתן להיות פמיניסטית וגזענית בעת ובעונה אחת?

מחשבות על התנגדות והתמודדות עם גזענות במקום העבודה

דליה חלבי ויאלי השש

יום שלישי, 2.3.10, בשעה 20:00

حوار بمناسبة نشر كتيب تلخيص لفعاليات السنة الأخيرة بموضوع الصراع ضد العنصرية هل ممكن أن تكوني نسوية وعنصرية في آن واحد؟ خواطر حول مقاومة ومواجهة العنصرية في مكان العمل دالية حلبي وياالي هشش

יום الثلاثاء, 10/3/10 الساعة 20:00

תערוכת ציור: "מציאות בשחור לבן, חלומות בצבע"

ברכות:

ריטה חייקין, רכזת פרויקט מאבק בסחר בנשים וזנות, אשה לאשה הנרייטה ביקרמן, עו"ס, אופק נשי - התוכנית הבין-משרדית להוצאת נשים ממעגל הזנות, עיריית חיפה

שיחה עם היוצרת אלה שטוטלנד

יום ראשון, 7.3.10, בשעה 20:00

معرض رسم: "واقع بالابيض والاسود، احلام مُلوّنة" تحيات وحديث مع الفنانة إلا شتوتلند

יום الأحد, 10/3/10 الساعة 20:00

התעדכנו בשבוע של ה-8.3 לגבי אירועי יום האשה בבית קואליציית נשים חיפה

تابعوا الحثنات حول الفعاليات امرأة لامرأة في اليوم العالمي للنساء 8/3 في مركز الائتلاف النسوي حيفا

מפגש חוויתי

אשה ויצירה בקבוצה

בהנחיית ציפי זיסקינד

יום רביעי, 17.3.10, בשעה 20:00

لقاء عملي

المرأة والإبداع في المجموعة

بتيسير تسيبي زيسكيند

יום الأربعاء, 10/3/10 الساعة 20:00

מפגש לרגל צאת ספרה של ד"ר אורית קמיר

"זה מטריד אותי - לחיות עם החוק למניעת הטרדה מינית"

בין חוק פמיניסטי למציאות פטריארכלית - הגדרה מחודשת של המאבק הפמיניסטי נגד הטרדה מינית

אורית קמיר, מרצה למשפט ומגדר

יום רביעי, 3.2.10, בשעה 20:00

لقاء بمناسبة اصدار كتاب دكتور اوريت كمير "يقلقني- العيش مع القانون لمنع الاعتداء الجنسي" ما بين القانون النسوي والواقع الذكوري - تعريف من جديد للصراع النسوي ضد الاعتداءات الجنسية اوريت كمير، محاضرة للحقوق والتنوع الاجتماعي

יום الأربعاء, 10/2/10 الساعة 20:00

פגישת מחזור

שיחה וקיסטורים על כאבי מחזור

דינה אלטרמן ומיקי

יום חמישי, 11.2.10, בשעה 20:00

لقاء دوري

حديث وتذمر حول أوجاع العادة الشهرية

דינה الترمن ומיקי

יום الخميس, 10/2/11, الساعة 20:00

חוויות ממסע פמיניסטי בקוסובו

אדוה שי וראויה לוסיה שאמס

יום חמישי, 18.2.10, בשעה 20:00

تجارب من رحلة نسويه في كوسوفو

ادفا شاي وراوية لوسيا شمس

יום الخميس, 10/2/10 الساعة 20:00

שיח פתוח בעקבות כתיבת נייר העמדה על ההשתקה בשם ה"ביטחון"

בהשתתפות קבוצת המחקר של אשה לאשה

שדנה בהתקפה על עזה

בפרספקטיבה פמיניסטית ומגדרית

יום רביעי, 24.2.10, בשעה 20:00

حوار ما بعد كتابة الموقف السياسي حول الإسكات باسم "الأمن"

بمشاركة مجموعة البحث من امرأة لامرأة التي ناقشت الهجوم على غزة

من وجهة نظر نسويه وجندرية

יום الأربعاء, 10/2/10 الساعة 20:00

אירוע לרגל העברת ארכיון "שדולת הנשים" ל"אשה לאשה"

התנגדויות, דעות קדומות ושיתופי פעולה

ראבוס מחאסן, רכזת נ.מ.ש בחינוך הערבי, שדולת הנשים

נורית צור, מנכ"לית שדולת הנשים

חדוה אייל, פעילה באשה לאשה

חנה ספרן, ארכיון אשה לאשה

מנחה: יהל אס קורלנדר

יום ראשון, 17.1.10, בשעה 19:00

حدث بمناسبة نقل ارشيف "لوبي النساء في اسرائيل" لجمعية امرأة لامرأة

معارضات، افكار مسبقة والعمل المشترك

رابوس محاسن، مركزة في قسم التربية العربية، لوبي النساء

نوريت ايبال، ناشطة في امرأة لامرأة مركز نسوي

حنه سفرن، ارشيف امرأة لامرأة مركز نسوي حيفا

ميسرة: ياهل اس كورلندر

יום الاحد، 10/1/10 الساعة 19:00

מופע חתרני

הביוגרפיה המינית שלי

עיבוד, בימוי ומשחק: יונת קלר

הצגה עסיסית ונועזת, כואבת, מחויכת ומעוררת מחשבה, העוסקת בהיבטים המגוונים של המניות הנשית, בחוויה של היות אשה בעבר ובהווה ובמורכבות שביחסי נשים גברים.

יום שלישי, 19.1.10, בשעה 20:00

عرض "تخريبي"

السيرة الذاتية لجنسانيتي

عرض جريء، مؤلم، متبسم ومثير للفكر الذي يطرح الجوانب المتنوعة للجنسانيه النسويه في تجربة المرأة في الماضي والحاضر وبتركيبة العلاقات بين النساء والرجال.

יום الثلاثاء، 10/1/10 الساعة 20:00

אירוע תרבות

השקת הגיליון השני של כתב העת החיפאי אלת המסטיק

הקראת שירה ומוזיקה

בהשתתפות: מיטל ניסים, רחלי לוריא, יובל קהלת דבש, לילך ובר וחברות

יום חמישי, 28.1.10, בשעה 20:00

حدث ثقافي

تدشين المجلد الثاني للمجلة الحيفاويه "אלת המסטיק"

قراءة إشعار وموسيقى

יום الخميس، 10/1/10 الساعة 20:00

اللغة ومباني القوة

بالإمكان تفسير ذلك على انه نابع من رغبة العربي في ان يتقبله الآخر وان يرضى عنه. وهو يكون بذلك قد قبل ثقافة المنتصر عبر عملية تذويت للقهر، يقوم من خلالها بتبني أفكار ومشاعر قاهره تتضمنها اللغة العربية المهيمنة. وتتدنى مكانة اللغة العربية عنده وإن كانت لغته الأم، فتصبح في نظره رديفة للانهازم تخلف والتقادم. كأن تبني العبرية محل له التوتّر الوجودي الذي يعيشه في ظل ثقافة القاهرة. فيسعى عبر اللغة وما تحمله من معاني أن ينضمّ إلى معسكر القاهرين ويكون ذلك بهجران لغته نحو لغتهم هم!

يدو لي أن تعامل المجتمع اليهودي رسميا وشعبيا مع اللغة العربية لم يتغير إلا بشكل طفيف منذ قيام الدولة. بل دليل أنه أقصاها عن الحيز العام أو قلل استعمالها إلى الحد الأدنى. بل يكفي أحيانا أن ننظر في الترجمات من العربية إلى العبرية لنكتشف أنها لا تزال محصورة في عدد محدود جدا من الأعمال. كما أن اللغة العربية في الأكاديمية لا تزال تدرس باللغة العبرية. وكل استخدام عيني للغة العربية في لافتات الشوارع ينطوي على أخطاء إملائية شنيعة! أما التغيير فقد حصل في تعامل المجتمع العربي مع لغته فنشهد في العقد ونصف العقد الأخيرين اهتماما لافتا من المجتمع العربي بلغته. مُكّننا أن نعزو حصول حراك باتجاه رد الاعتبار للغة العربية إلى نشوء حركة نشطة لمؤسسات المجتمع المدني وزيادة دورها الفاعل في المجالات الحقوقية والثقافية والعملية وهو يأتي في إطار زيادة الوعي القومي والثقافي لدى الأقلية العربية ودور اللغة الهام في الحفاظ على هويتها وموروثها الثقافي والحضاري.

أن هيمنة اللغة العبرية على اللغة العربية يمثل هيمنة المجتمع اليهودي على العربي. وما يحدث هنا يتشابه مع تجارب كولونياوية أخرى في العالم، هيمنت فيها لغة المستعمر على لغة السكان الأصليين. على سبيل المثال اللغة الفرنسية في تونس والجزائر أو اللغة الانجليزية في الهند. ويمكننا أيضا رؤية مباني القوة التي تقوم عليها العلاقة بين اللغة العربية والعبرية تتكرر في العلاقة بين لغة الذكورة والخطاب النسوي وبالتالي ضمان السيطرة الذكورية وممارستها. ان تفكيك هذه المباني يتيح لنا فرصا جديدة للتعامل مع اللغات. فمن الواضح ان القطيعة بين العربية واليهود يتخطى كونه تقني أو ناتج عن ظروف "قاهرة" تتعلق بالمنهاج التدريسي أو صعوبة اللغة أو عدم تدريسها في المدارس اليهودية. ان الحالة تعبر عن القطيعة بين المجتمع اليهودي والعربي وما يمثله. وهي تعبر عن الامتياز الذي يملكه القوي في تغييب الآخر ولغته. وكما يبدو فان هذا التعامل سيستمر وبدل ان تكون هناك حالة ثقافت حواري نجد هناك حالة عداء وقطيعة وهي حالة تشكل أرضا خصبة لخطاب الكراهية والعنصرية.

يدو لي ان مسؤولية تغيير هذا الواقع تقع أكثر على مجموعة الأكثرية كونها مهيمنة وتمتلك السيادة والموارد والمؤسسات. وهنا يسأل السؤال كيف بإمكاننا دفع الأكثرية إلى تغيير سياساتها نحو اللغة العربية والناطقين بها وتحويل العلاقة من علاقة هيمنة وسيطرة إلى علاقة ندية تنصف اللغة والمحدثين بها.

دالية حليبي

أصوات - نساء فلسطينيات مثليات
١١٨ شارع ارلوزوروف، حيفا ٣٣٢ ٦٧
تلفون: ٩٧٢-٤-٨٦٦-٢٣٥٧
فاكس: ٩٧٢-٤-٨٦٤-٢
www.aswatgroup.org

لطالما سمعنا في اللقاءات العربية اليهودية على اختلافها عن مشاعر الأسف التي يشعر بها اليهود إزاء عدم إجادتهم اللغة العربية. فنسمعهم يعبرون عن أسفهم وعن حجم خسارتهم كونهم لا يستطيعون التواصل بالعربية أو قراءة ما يصدر بهذه اللغة أدبا أو سياسة. وحين يسأل المرء عن سبب ذلك فان الأسباب تتعدد وتبقى النتيجة واحدة: هنالك قطيعة واضحة بين اليهود وبين اللغة العربية وحقيقة كون العربية لغة رسمية معترف بها في إسرائيل لا يشفع لها ولا يؤثر بالإيجاب على مكانتها. بل بإمكاننا أن ندعي أن الصفة الرسمية للغة العربية في إسرائيل تبقى حبرا على ورق وان الواقع يشهد انها لغة مهمشة في الحيز العام، بل إنها تتعرض لمحاولات الإقصاء بشكل مستمر من قبل الدولة ومؤسساتها.

يتفق علماء اللسانيات على أن اللغة تتخطى كونها أداة تواصل واتصال وأنها تتطوي على أبعاد أخرى كثيرة كونها ثقافية، هوياتية وقيمية. إن اللغة كما يدعي أمارة وكبها تحمل وتنقل مضمونا وهي تشكل مضمونا بحد ذاتها. وهذا يعني ان اللغة تلعب دورا رئيسا في تكوين الهوية الجمعية وفي الحفاظ عليها. ويكتب بوردييه في هذا السياق ان دور اللغة يتعدى كونها وسيلة اتصال إلى دورها كأداة فاعلة ذات مكانة خاصة. فالإنسان لا يتكلم حتى يفهموه فقط وإنما حتى يثقوا به ويعملوا وفق رغبته وحتى يميزوه عن الآخرين. ويدعي أيضا انه في المستويين الجماعي والشخصي، يتضح أن اللغة في قيمتها مساوية لقيمة الناطقين بها لان اللغات متساوية من حيث اللسانية إلا أنها متمايزة من الناحية الاجتماعية. وان نظرنا إلى السياق الإسرائيلي فسرى ان اللغة العربية تحتل مكانة متدنية كونها أحيانا كثيرة تعتبر "لغة العدو" أو لغة الآخر الذي ينظر إليه على انه أقل شأنًا أو أقل تحضرا. وهي تجسد ثقافة مهزومة تنسم بالتخلف والتقادم. وهذا بحسب اعتقادي هو المدخل لفهم الحواجز النفسية والفكرية لدى اليهود والتي تمنعهم من تطوير علاقة ودية مع هذه اللغة ومع المتحدثين بها. على هذا الأساس فان التعامل مع اللغة العربية في شقيه الرسمي والاجتماعي يعكس مبنى قوة قائم بين اللغتين، بين الثقافتين وبين المجتمعين. فنحن أمام ثقافة مهيمنة ومنتصرة وذات سيادة وأخرى مهزومة خاضعة للسيادة المهيمنة. في مثل هذا الوضع يكون اليهودي محررا من معرفة اللغة الأخرى بينما يضطر المواطن العربي إلى إجادة اللغة العبرية كوسيلة حراك اجتماعي وكوسيلة لتحسين ظروفه المعيشية والحياتية. فلغة التخاطب في المكاتب الحكومية وفي جميع المرافق الحياتية والحيز العام عموما هي اللغة العبرية وتبقى الصفة الرسمية للغة العربية كموضوع اختياري. ان الممارسات الرسمية وغير الرسمية أدت إلى ثنائية لغوية أحادية الاتجاه: الأقلية الفلسطينية تتقن اللغة العربية والعبرية بينما تبقى الأكثرية محررة حتى من معرفتها. وعليه فنحن نرى انه في نقاط التماس التي يلتقي بها العرب واليهود كأماكن العمل مثلا او المكاتب الحكومية او في اللقاءات الإنسانية البسيطة بين اصدقاء أو زملاء، تكون لغة التخاطب هي اللغة العبرية ويكون ذلك امر من المسلمات أو مفهوم ضمنا. أن يجيد العربي اللغة العبرية هو امر طبيعي بل ضروري وان يجيد اليهودي اللغة العربية هو امر غريب ومستهجن وان لم نقل يثير الريبة أو الحذر كون الاشخاص الذين يجيدون العربية من اليهود يكونون عادة من قوات الامن أو الاستخبارات ومعرفتهم للعربية لا تأتي من دوافع الحوار أو المعرفة وإنما لضمان هيمنة الثقافة العربية على كل ما تعنيه وإدامة سيطرتها. بمعنى، أنه في اللحظة التي يقرر فيها اليهودي إجادة العربية فإنه يفعل من دوافع السيطرة لا من دافع الحوار أو التناقص. ونلاحظ أن الأقلية الفلسطينية، وعلى مدار العقود الاولى، لم تعمل على تحدي هذا الواقع قانونيا او اجتماعيا أو أنها لم تكن قادرة على تحديه بسبب سطوة العبرية وسياسات فرضها لغة المكان!

نلاحظ في العادة تبني مواطنين عرب اللغة العبرية في التخاطب الى جانب العربية. وتكون اللغة العربية في كثير من الأحيان لغة مشوهة، تغزوها الكلمات والمفردات العبرية "على الشمال واليمين". وأحيانا أخرى نرى عربا يابون يتحدث بالعربية ويعلمون ذلك بكون العبرية "اسهل" أو "וורמת יותר"، مقارنة مع العربية المتقدمة والبعيدة عن العصر وتحولاته.